

Στρατηγικές για την υποστήριξη των μαθητών/μαθητριών με αυτισμό στην τάξη

Εισαγωγή

Όταν οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να ακολουθήσουν μια "συνταγή", τότε αργά ή γρήγορα έρχονται αντιμέτωποι με ένα παιδί ή μια κατάσταση όπου η συγκεκριμένη συνταγή δε φαίνεται να λειτουργεί.

Ο αυτισμός είναι μια δια βίου αναπτυξιακή διαταραχή, η οποία χαρακτηρίζεται από έντονες δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση, μειωμένη επικοινωνία, περιορισμένα-επαναλαμβανόμενα ενδιαφέροντα και συμπεριφορές, καθώς και αισθητηριακές ευαισθησίες (APA 2013, Aspect 2018). Οι ερευνητές εκτιμούν ότι περίπου 1/68 των ατόμων διαγιγνώσκονται με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) (ADDMN 2014). Σχεδόν όλοι οι μαθητές με ΔΑΦ χρειάζονται εξατομικευμένες εκπαιδευτικές προσαρμογές για την υποστήριξη των επικοινωνιακών, κοινωνικών και μαθησιακών δυσκολιών τους (ABS 2014).

Η πλειονότητα των μαθητών/μαθητριών αυτών φοιτούν σε κανονικά σχολεία (Aspect 2013) και μόνο ένας στους τέσσερις φοιτά σε ειδικά σχολεία (ABS 2014). Καθένας από αυτούς τους μαθητές/μαθήτριες μπορεί να έχει διαφορετικές ανάγκες.

Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες τεκμηριωμένες στρατηγικές που, αν εφαρμοστούν ανάλογα με τις ατομικές δυνατότητες και αδυναμίες, μπορούν να τους δώσουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους στο περιβάλλον της τάξης χωρίς αποκλεισμούς.

Οι μαθητές με ΔΑΦ χρειάζονται εκπαιδευτικές προσαρμογές

Αν και υπάρχουν ορισμένες στρατηγικές που έχουν αποδειχθεί επιτυχείς, πρέπει να έχει προηγηθεί προσεκτική ανάλυση των μαθησιακών αναγκών του μαθητή/της μαθήτριας, ώστε να γίνει κατανοητό με ποιον τρόπο η ΔΑΦ επηρεάζει την οπτική, τα κίνητρα και τους προτιμώμενους τρόπους εργασίας κάθε μαθητή/μαθήτριας.

Δεν υπάρχουν δύο άτομα με ΔΑΦ που να είναι ακριβώς ίδια

Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη για τους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν αποτελεσματικές στρατηγικές παρέμβασης για τους μαθητές/μαθήτριες με ΔΑΦ. Οι παρακάτω στρατηγικές μπορούν να εφαρμοστούν σε μαθητές/μαθήτριες με ΔΑΦ όλων των ηλικιών, σε ένα ευρύ φάσμα πλαισίων (Attwood, 2007). Ωστόσο, ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το άρθρο δίνεται στις στρατηγικές εκείνες που μπορούν να εφαρμοστούν από τους εκπαιδευτικούς και το ειδικό εκπαιδευτικό ή υποστηρικτικό προσωπικό του σχολείου.

Σε ένα γενικό πλαίσιο, οι περισσότεροι μαθητές/μαθήτριες με ΔΑΦ επωφελούνται από μια δομημένη και σαφώς ορισμένη διδακτική προσέγγιση με σαφείς προσδοκίες (Dixonetal., 2017). Η ύπαρξη δομής και προβλεψιμότητας μπορεί να μειώσει το

άγχος και το στρες και σε ορισμένες περιπτώσεις την προκλητική συμπεριφορά των μαθητών/μαθητριών (Pittman, 2007). Η παρουσίαση των εργασιών, το ωρολόγιο πρόγραμμα, καθώς και το μαθησιακό περιβάλλον θα πρέπει να παρουσιάζονται με συγκεκριμένη δομή και σαφήνεια. Αυτή η δομημένη διδακτική προσέγγιση πρέπει να υποστηρίζεται, όταν είναι δυνατό, από οπτικό υλικό.

Διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος της τάξης

Το φυσικό μαθησιακό περιβάλλον επηρεάζει σημαντικά τους μαθητές/μαθήτριες στο φάσμα του αυτισμού, λόγω των αισθητηριακών τους ευαισθησιών (Smith-Myles, 2005). Είναι σημαντικό να παρέχεται ένα όσο το δυνατόν πιο προβλέψιμο και ήρεμο περιβάλλον. Ως γενικός κανόνας, είναι σημαντικό να διαμορφώνεται ένας χώρος χωρίς ακαταστασία, με στόχο τη μείωση της απόσπασης της προσοχής και της σύγχυσης. Μερικές φορές θα είναι σκόπιμο να παρέχεται ένας ξεχωριστός χώρος εργασίας για ορισμένα τμήματα εργασίας, ενσωματωμένος στην τάξη.

Ακολουθούν ορισμένες στρατηγικές για τη δημιουργία μιας τάξης φιλικής προς τα παιδιά με αυτισμό:

- Δημιουργήστε μια οργανωμένη τάξη, με συγκεκριμένες θέσεις για τους πόρους, τη γραφική ύλη και τα προσωπικά αντικείμενα των μαθητών/μαθητριών, και επιπλέον διδάξτε και καθοδηγείστε τους μαθητές/μαθήτριες σχετικά με τον κατάλληλο και αποδεκτό τρόπο, με τον οποίο μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά.
- Ενθαρρύνετε τους μαθητές/μαθήτριες να συμμετέχουν στον σχεδιασμό των στρατηγικών αλλά και των χώρων για τα διαλείμματα ηρεμίας. Για παράδειγμα προτείνετε τη χρήση μιας ατομικής κάρτας διαλείμματος.
- Διαμορφώστε μια ζώνη ηρεμίας μέσα στην τάξη, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για μικρά χρονικά διαστήματα, όπως τρία έως πέντε λεπτά.
- Καθορίστε με σαφήνεια τα όρια για συγκεκριμένες περιοχές, χρησιμοποιώντας τα έπιπλα της τάξης, κολλητική ταινία, χαλιά ή/και μαξιλάρια. Επίσης, οι περιοχές αυτές θα πρέπει να επισημαίνονται σαφώς, με οπτική σήμανση.
- Μειώστε την οπτική ακαταστασία. Αφήστε ορισμένες περιοχές ελεύθερες, ειδικά κοντά στις θέσεις, όπου κάθονται οι μαθητές/μαθήτριες με αντίστοιχες ιδιαιτερότητες και αλλάξτε τις ζωγραφιές ή άλλα έργα των μαθητών/μαθητριών, ώστε να αποφεύγεται η οπτική υπερφόρτωση.
- Να έχετε πάντα επίγνωση των αισθητηριακών ευαισθησιών των μαθητών/μαθητριών και να είστε έτοιμοι να κάνετε ανά πάσα στιγμή τις απαραίτητες αλλαγές στο περιβάλλον (Smith-Myles, 2005).

Διαχείριση του διδακτικού και μαθησιακού περιβάλλοντος της τάξης: χρήση οπτικών μέσων, απλοποίηση της γλώσσας και διαχείριση των αλλαγών στη ρουτίνα

Οπτικά μέσα

Για την αποτελεσματικότερη μάθηση των μαθητών/μαθητριών στο φάσμα του αυτισμού μπορούν να σχεδιαστούν συγκεκριμένες στρατηγικές με χρήση οπτικών μέσων (Pittman, 2007). Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι περισσότεροι μαθητές/μαθήτριες στο φάσμα του αυτισμού ανταποκρίνονται καλύτερα στις πληροφορίες που παρουσιάζονται οπτικά αντί να βασίζονται σε γραπτές ή προφορικές οδηγίες, μία από τις πιο ευρέως χρησιμοποιούμενες στρατηγικές για τη μαθησιακή υποστήριξη είναι η χρήση εξειδικευμένων οπτικών μέσων. Η χρήση οπτικών μέσων παρουσιάζει ιδιαίτερα πλεονεκτήματα για τους μαθητές/μαθήτριες με ΔΑΦ, οι οποίοι έχουν επαρκώς αναπτυγμένη οπτική λειτουργία και μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αντιμετώπιση αφηρημένων εννοιών (Attwood, 2007).

Οι συγκεκριμένες στρατηγικές που μπορούν να εφαρμοστούν με τη χρήση οπτικών μέσων περιλαμβάνουν:

- Πρόβλεψη και προετοιμασία για τις δραστηριότητες της ημέρας, η οποία συχνά μειώνει το άγχος και τη δυσφορία
- Αυτοοργάνωση, με στόχο τη μείωση της σύγχυσης και της απογοήτευσης για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές/μαθήτριες
- Εισαγωγή και ανάπτυξη της κατανόησης της έννοιας του χρόνου (τόρα, μετά, τέλος)
- Εκτέλεση εργασιών ή κοινών ρουτινών ανεξάρτητα
- Ενθάρρυνση της αυτοπροσδιοριζόμενης συμπεριφοράς και της υιοθέτησης προσωπικών απόψεων
- Εντοπισμός και διερεύνηση των συναισθημάτων
- Αναστοχασμός προσωπικών εμπειριών και προτύπων συμπεριφοράς
- Παροχή μιας λίστας ελέγχου που χωρίζει τα καθήκοντα σε πιο μικρότερους στόχους, που μπορούν να ελεγχθούν όταν ολοκληρωθούν. Αυτό μπορεί να χρησιμεύσει επίσης ως οπτική υποστήριξη

Απλοποίηση της γλώσσας

Οι μαθητές/μαθήτριες με ΔΑΦ συχνά αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία. Οι δυσκολίες αυτές συνήθως σχετίζονται με την αποτελεσματική χρήση και κατανόηση της επικοινωνίας σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της μη λεκτικής επικοινωνίας, όπως το βλέμμα, οι εκφράσεις του προσώπου, η γλώσσα του σώματος, οι χειρονομίες και ο τόνος της φωνής. Επίσης, αν και μπορεί να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν επαρκώς το λεξιλόγιο μιας

γλώσσας, συχνά η κατανόηση του νοήματος είναι ελλιπής (Smith, 2012). Ως εκ τούτου, είναι συχνά απαραίτητη απλούστευση της γλώσσας.

Οι συγκεκριμένες στρατηγικές περιλαμβάνουν:

- Έλεγχο για την κατανόηση της σημασίας των λέξεων
- Προσοχή ως προς την κυριολεκτική χρήση της γλώσσας. Προσπαθήστε να μειώσετε τη χρήση μεταφορών, ιδιωτισμών ή σαρκασμού
- Να είστε πολύ συγκεκριμένοι όταν δίνετε οδηγίες για να διασφαλίσετε ότι ο μαθητής γνωρίζει τι να κάνει, πώς και πότε να το κάνει
- Χρησιμοποιήστε το όνομά τους σε μια οδηγία
- Διατηρήστε ομιλία συνοπτική και απλή, λέγοντας ακριβώς αυτό που εννοείτε, ζητώντας στον μαθητή/μαθήτρια ακριβώς τι να κάνει. Για παράδειγμα, αντί να του πείτε "Καθάρισε το εργαστήριο φυσικής" πείτε του "Βάλτε το μικροσκόπιο πίσω στο ράφι".

Διαχείριση αλλαγών στη ρουτίνα

Οι αλλαγές στη ρουτίνα είναι αναπόφευκτες μέσα στην τάξη και οι μαθητές/μαθήτριες είναι σημαντικό να μάθουν να αντιμετωπίζουν τις αλλαγές. Ωστόσο, για τους μαθητές/μαθήτριες με αυτισμό χρειάζεται να υιοθετήσουμε συγκεκριμένες στρατηγικές προκειμένου να μάθουν να αντιμετωπίζουν τις αλλαγές μέσα σε ένα φιλικό για εκείνους περιβάλλον.

Συγκεκριμένα:

- Εάν είναι δυνατόν, αποφύγετε τις ξαφνικές αλλαγές
- Παρέχετε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προειδοποίηση για την επερχόμενη αλλαγή, μέσω οπτικής αναπαράστασης. Για παράδειγμα υπενθυμίστε λεκτικά ένα επερχόμενο γεγονός, παρέχετε μια φωτογραφία του περιβάλλοντος για μια εκδρομή που πλησιάζει ή για τον ερχομό ενός καινούριου εκπαιδευτικού (Kluth, 2010)
- Προετοιμάστε τον μαθητή για την αλλαγή, συζητώντας την εκ των προτέρων, χρησιμοποιώντας μια κοινωνική αφήγηση, όπως μια κοινωνική ιστορία (Gray, 2000)
- Εξηγήστε τη σημασία της αλλαγής, καθώς και τι ακριβώς θα συμβεί και τι αναμένεται από τους μαθητές/μαθήτριες
- Οι μαθητές/μαθήτριες θα πρέπει να προειδοποιούνται για τυχόν αλλαγές στη ρουτίνα της ημέρας κατά τη διάρκεια της πρωινής ρουτίνας της τάξης. Οι αλλαγές μπορούν να υποδεικνύονται στο οπτικό ωρολόγιο πρόγραμμα με την τοποθέτηση ενός οπτικού "όχι" στην εν λόγω δραστηριότητα ή, κατά προτίμηση, με την αφαίρεση του οπτικού και την αντικατάστασή του με κάτι άλλο. Μην ξεχνάτε να υπενθυμίζετε στους μαθητές/μαθήτριες τι δεν πρόκειται να αλλάξει, όπως όλες οι άλλες δραστηριότητες, η αίθουσα διδασκαλίας και οι ώρες διαλείμματος

Διαχείριση του κοινωνικού περιβάλλοντος της τάξης

Θα χρειαστεί επίσης να σχεδιάσετε το κοινωνικό περιβάλλον, αξιοποιώντας συγκεκριμένες στρατηγικές για να υποστηρίξετε τους μαθητές/μαθήτριες να διαπραγματευτούν τις κοινωνικές διαδικασίες της τάξης. Η διαχείριση του άγχους είναι ένα σημαντικό στάδιο, καθώς οι μαθητές στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση, οι οποίες είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν, ώστε να διευκολυνθεί η διαδικασία της μάθησης. Η έμφαση την κοινωνικοσυναισθηματική πτυχή της μάθησης είναι θεμελιώδης για την επιτυχία του προγράμματος διδασκαλίας και μάθησης της τάξης και είναι απαραίτητη για τους μαθητές/μαθήτριες στο φάσμα του αυτισμού (Dixon, etal. 2017).

Οι συγκεκριμένες στρατηγικές περιλαμβάνουν:

- **Οι κοινωνικοί κανόνες** πρέπει να διδάσκονται όποτε παρέχεται ευκαιρία. Καταστήστε τους κοινωνικούς κανόνες ή τις διαδικασίες σαφείς και ενδεχομένως χρησιμοποιήστε υποστηρικτικό οπτικό υλικό
- Διδάξτε τις κοινωνικές δεξιότητες με συγκεκριμένο τρόπο
- Οι **κοινωνικές ιστορίες** περιγράφουν μια συγκεκριμένη κοινωνική κατάσταση και συχνά περιλαμβάνουν προτάσεις για κατάλληλες ενέργειες στο μέλλον. Η χρήση κοινωνικών ιστοριών πρέπει να είναι πάντα εξατομικευμένη. Καλύτερο είναι να αποφεύγετε να αγοράζετε ή να φωτοτυπείτε έτοιμες κοινωνικές ιστορίες, καθώς δεν είναι αρκετά συγκεκριμένη για την περίπτωσή σας
- Η συζήτηση με βάση κάποιο **κόμικ** πρέπει να αναπτύσσεται με τους μαθητές με τρόπο τεκμηριωμένο και μη επικριτικό. Για παράδειγμα, ο ενήλικας (ή το παιδί) μιλάει για μια κατάσταση απεικονίζοντας τα σχετικά άτομα με φιγούρες από σπέρτα
- Χρησιμοποιήστε **κάρτες δύναμης**. Οι κάρτες δύναμης είναι μια μορφή μοντελοποίησης δεξιοτήτων ή συμπεριφορών που δείχνουν τι πρέπει να κάνει ένας μαθητής και όχι τι ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ να κάνει ένας μαθητής
- Η **κλίμακα 5 σημείων** (Buron and Curtis, 2003) είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διδασκαλία της αναγνώρισης και της έκφρασης συναισθημάτων, όπως η αγωνία. Μπορεί επίσης να βοηθήσει τους μαθητές/μαθήτριες να αυτορυθμίσουν τη συναισθηματική τους κατάσταση (π.χ. στρατηγικές για χαλάρωση) και ενδεχομένως να αποτρέψουν την εμφάνιση προκλητικών συμπεριφορών

Συμπέρασμα

Παρόλο που όλες οι στρατηγικές που προτείνονται σε αυτό το έγγραφο είναι εμπειρικά και ερευνητικά τεκμηριωμένες, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι κάθε

μαθητής με αυτισμό είναι διαφορετικός και μπορεί να ανταποκριθεί διαφορετικά σε καθεμία από αυτές. Είναι σημαντικό για τους εκπαιδευτικούς να αξιολογούν ποιες στρατηγικές είναι αποτελεσματικές για κάθε μαθητή/μαθήτρια στο φάσμα του αυτισμού στο περιβάλλον της τάξης τους. Ωστόσο, μέσα από τον κατάλληλο κάθε φορά συνδυασμό αντίστοιχων στρατηγικών η τάξη μπορεί να αποτελέσει ένα περιβάλλον φιλικό προς τους μαθητές/μαθήτριες με αυτισμό συμβάλλοντας σε μια επιτυχημένη σχολική εμπειρία.

Μετάφραση-Προσαρμογή στην ελληνική γλώσσα: Σχοινά Χριστίνα-Ιωάννα, Σχολική
Ψυχολόγος
Φιλολογική επιμέλεια κειμένου: Τίκα Ευαγγελία, Φιλόλογος, Μπαθρέλλου Ευαγγελία,
Φιλόλογος
Ομάδα εργασίας ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.: Σχοινά Χριστίνα-Ιωάννα ΠΕ23,
Μπαθρέλλου Ευαγγελία ΠΕ02, Τίκα Ευαγγελία ΠΕ02, Γαλάνη Φανή ΠΕ71

Πηγή: <https://cpl.nswtf.org.au/journal/semester-2-2019/supporting-students-with-autism-strategies-that-really-work-in-the-classroom/>